

УДК 347.78

С. Мазуренко,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІЛЬНІ ЛІЦЕНЗІЇ CREATIVE COMMONS: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ПРАВОВА ПРИРОДА, ІНСТРУМЕНТИ

Ліцензії Creative Commons – група уніфікованих текстів, що описують умови використання творів, до яких вони додаються. Вони містять як короткий опис, що викладає істотні умови максимально доступною мовою, так і детальний вивірений юристами текст у формі ліцензії, відповідний законодавству про авторське право. Ці ліцензії є вільними. Правове регулювання відносин, пов'язаних із використанням вільних публічних ліцензій, в Україні відсутнє.

Теоретичну основу дослідження становлять насамперед праці вчених-юристів, зокрема А. Кохановської, І. Безклубого, О. Нерсесян, А. Глушенкова, Л. Мамчур, І. Чижевської, В. Борідченко, А. Жилінкової, Л. Комзюк, І. Якубівського та ін.

Метою наукової статті є дослідження, характеристика й аналіз вільних ліцензій Creative Commons, вивчення ліцензій та інструментів Creative Commons, дослідження суспільних відносин, які пов'язані з регулюванням вільних ліцензій.

Найменше утруднення виникає під час визначення слова «ліцензія». Так, Тлумачний словник іншомовних слів пропонує розуміти її як «що надається власником патенту право на використання технічної документації й запатентованих винаходів»

[6, с. 399]. Великий юридичний словник визначає ліцензію як право використовувати об'єкт інтелектуальної власності, яке надається за ліцензійним договором [1, с. 309].

Виходячи із цього, вважаємо за необхідне конкретизувати значення «свобода» для цієї проблематики. Перше, на що потрібно звернути увагу, – це важлива обставина, яка через особливості перекладу терміна free license іноді викликає неправильне розуміння «свободи» таких ліцензій. Справа в тому, що з англійської мови слово free можна перекласти і як «вільний», і як «безкоштовний (безоплатний)». Та й слово «вільний» має якийсь відтінок безкоштовності. Тому важливо відзначити, що в словосполученні free license («вільна ліцензія») слово «вільний» не зв'язується з безкоштовністю. Як відзначають І. Зенін і К. Мешкова, «вільне програмне забезпечення не означає його безкоштовного характеру. Вільне програмне забезпечення може поширюватися як на безкоштовній, так і на платній основі. Асоціація вільного програмного забезпечення тільки з безкоштовним характером поширення викликана двояким розумінням англійського слова free [2, с. 10]. Річард Столмен писав про допустимість платних винятків для ліцензій

(наприклад, GNU GPL), ліцензії Creative Commons набагато зручніші для фотографій, малюнків, коротких текстів тощо, так як вони не вимагають поширення разом із твором супровідного тексту з умовами ліцензії, досить літерного коду з базових елементів. Фонд вільного програмного забезпечення просить стежити за тим, щоб указувалася конкретна ліцензія: «Creative Commons публікує багато ліцензій, які дуже різні. Тому, сказати, що твір «використовує ліцензію Creative Commons» – це залишити принципові питання про ліцензування твору без відповіді. Коли ви бачите таку заяву в творі, будь ласка, попросіть автора змінити роботу, щоб чітко заявити, про те, яку з ліцензій Creative Commons він використовує».

За допомогою ліцензій Creative Commons автори можуть гнучко управляти своїми авторськими правами. Ці ліцензії дають авторам-творцям змогу повідомити, від яких прав вони хотіли б відмовитися (наприклад, автор не хоче забороняти своїм фанатам поширювати свій твір, за законом такий твір ушербний, для самого автора заборона включається автоматично під час створення твору), а які права вони залишають за собою (цей підхід названий «some rights reserved» – «деякі права застережені», на противагу стандартному «всі права збережені»).

Раніше вже існували так звані вільні ліцензії (але в Creative Commons з'явилися й невольні ліцензії) для комп'ютерних програм і технічної документації. Нововведення Creative Commons полягало в тому, що вони використовували ідею філософа і програміста Річарда Столлмана, додавши до ліцензій метадані для обробки інформації про авторське право комп'ютерами, і максимально спростили ідею для використання не юристами, а простими людьми, створивши так звані «короткі описи» ліцензій за допомогою екранних піктограм. Ліцензії Creative Commons

юридично не суперечать і ні в якому разі не борються й не замінюють авторське право, а, навпаки, основані на ньому та використовують його закони, але фактично через більш ліберальний підхід створюють конкуренцію стандартному обмежувальному авторському праву і сприймаються як опозиція копірайту.

В офіційному відеоролику Creative Commons «Сітку Рех» сказано: «Усього пара місяців з початку шляху фонду – й ось уже 100 000 піонерів приєдналися до руху. А потім почалося найцікавіше, тому що дуже скоро ви почали використовувати Creative Commons, давши життя наших мріям, що ми ніколи не змогли б зробити самі». Далі в ньому розповідається, як просто було записати дует двом людям, які ніколи не бачили один одного, використовуючи ліцензії Creative Commons, про те, як у В'єтнамі почався переклад курсів Массачусетського технологічного інституту, про те, як К. Доктороу розпродав усе перше видання своєї книги, незважаючи на те що в Інтернеті його скачали сотні тисяч разів і навіть Джефф Бейзос, директор Amazon, порадив його книгу.

Статистика зростання використання ліцензій Creative Commons опублікована в книзі «The Power of Open». У всьому світі, за найскромнішими оцінками, станом на грудень 2010 року за різними ліцензіями СС поширюється більше ніж 400 мільйонів творів (причому в них частка вільного контенту весь час збільшується й досягла 40%). До кінця 2004 року налічувалося близько 4,7 млн ліцензованих творів. У 2004 році опубліковано ліцензії версії 2.0. На 2005 рік ліцензовано близько 20 млн творів. У 2005 році опубліковано ліцензії версії 2.5. У 2005 році запущені проекти Creative Commons у галузі науки. На 2006 рік ліцензовано близько 50 млн творів. На 2007 рік ліцензовано близько 90 млн творів. У 2007 році опубліковано ліцензії версії 3.0,

а також запущено проекти у сфері освіти. На 2008 рік ліцензовано близько 130 млн творів. У 2008 році Лоуренс Лессиг покинув пост керівника (головного виконавчого директора CC), керівником став Джой Іто. У 2008 році альбом групи Nine Inch Nails випущено за ліцензією CC. На 2009 рік ліцензовано близько 350 млн творів. У 2009 році опубліковано інструмент CC0. У 2009 році Вікіпедія переходить на ліцензію CC як основну ліцензію для контенту [20].

Спочатку Creative Commons створювалися в умовах юридичної системи США. Версія, розроблена для США й основана тільки на законах США, водночас була й версією для всього світу, версією «типовою» й називалася «Generic» («Загальна»). Наприклад, у CC-BY 2.5 були явні посилання на американський закон [15]. Тому для роботи в інших країнах була потрібна адаптація ліцензій до законів конкретної країни. Для вирішення цієї проблеми започатковано проект iCommons (International Commons – міжнародні громади). Але з виходом 3 версії ліцензій 23 лютого 2007 року ситуація кардинально змінилася. Створена універсальна міжнародна версія ліцензія, що замінила собою «Generic» (а для США створена окрема версія) і названа «Unported» («Непортирована»), яка основана не на законі США, а на міжнародних угодах про авторські права.

Права, надані за цією ліцензією, і згадувані в ній предмети договору складені з використанням термінології Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (у редакції від 28 вересня 1979), Римської конвенції 1961 року, Договору ВОІВ з авторського права 1996 року, Договору ВОІВ щодо виконання й фонограми 1996 року і Всесвітньої конвенції про авторське право (в редакції від 24 липня 1971 року). Для країн-членів цих угод це означає, що необхідність адаптації більше не стоїть так гостро, оскільки в країнах

можуть спокійно працювати неадаптовані версії ліцензій. Якщо ще не існує адаптованої версії ліцензії для будь-якої конкретної країни, Creative Commons рекомендує просто використовувати «Unported» – версії ліцензій. Ліцензії Creative Commons повинні діяти на загальносвітових принципах, незалежно від того «адаптовані» («ported») вони до певної юрисдикції чи ні.

Станом на 17 червня 2011 року існують версії ліцензій для 55 юрисдикцій [3]. Усі адаптовані ліцензії й непортирована ліцензія повністю сумісні між собою під час створення похідного твору, такий твір можна ліцензувати за будь-якою версією тієї самої ліцензії. Ліцензії Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0, Attribution 3.0 та Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 перекладено українською мовою. Існує офіційний сайт і сторінка у вікі. Creative Commons Україна знаходиться в офіційному списку філій Creative Commons [17]. Були спроби домогтися прийняття поправок до законів України, але вони провалилися [10]. Обов'язковість електронного цифрового підпису є перешкодою для використання ліцензій в Україні [14].

У ліцензіях, написаних юристами для юристів, щоб дізнатися умови цих ліцензій, треба читати сам текст ліцензій. Але в ліцензіях Creative Commons умови ліцензій прописано прямо в назвах ліцензій (наприклад, ліцензія, за якою можна використовувати твір у некомерційних цілях за умови вказівки авторства, так і називається «Attribution – Noncommercial»). Умови ліцензій прописані у вигляді комбінації «елементів ліцензії», кожен із яких також має своє умовне позначення у вигляді картинки.

Список елементів: Attribution (скорочено BY) – користувач повинен вказати авторство твору; Share-alike (скорочено SA) – похідні твори обов'язково повинні поширюватися на умовах цієї ж ліцензії; Noncommercial

(скорочено NC) – забороняється використання твору з метою отримання прибутку; No Derivative Works (скорочено ND) – забороняється створювати похідні твори на основі цього твору; комбінуванням цих елементів ліцензії виходять власне ліцензії Creative Commons.

Сьогодні існує 6 сучасних ліцензій Creative Commons [30]. Ліцензії Creative Commons є невиключними. Правовласник може дозволити використання свого твору за ліцензією Creative Commons і після цього укласти інший окремий, невиключний, договір із будь-ким ще, наприклад, в обмін на гроші. Ліцензії Creative Commons мають силу протягом усього часу дії отриманих прав (у більшості країн – 70 років з моменту смерті автора). Якщо робота одного разу ліцензована, то її ліцензія вже не може бути анульована згодом. Не можна заборонити комусь, хто використовує твір відповідно до ліцензії, продовжити її використання. Правовласник може припинити розповсюдження творів за ліцензіями Creative Commons у будь-який час, але ті копії, що вже існують, не можна буде вилучити з обігу, також не можна припинити провадження все нових копій за ліцензією Creative Commons. Ліцензіар укладає окремий договір ліцензування з кожним користувачем (ліцензіатом).

Організація Creative Commons не є стороною ліцензійного договору й не може виступати гарантом якості ліцензованої роботи. Усі ліцензії вимагають указівки авторства (раніше використовувалися ліцензії, які не потребують цього, але Creative Commons перестала їх підтримувати). Усі 6 сучасних ліцензій Creative Commons мають багато важливих спільних рис. Кожна ліцензія зберігає авторські права автора твору; повідомляє, що добросовісне використання іншими людьми, перший продаж і права свободи вираження не будуть зачіпатися цією ліцензією.

Кожна ліцензія вимагає від користувачів твору отримувати дозвіл автора на будь-яку з речей, які автор вирішить обмежити, наприклад, використання в комерційних цілях, створення похідного твору; зберігати будь-яке повідомлення про авторські права недоторканим на всіх копіях твору; ставити посилання на ліцензію з копій твору; не зраджувати умови ліцензії; не використовувати технологію, щоб обмежити законні використання твору іншими одержувачами ліцензії. Кожна ліцензія дозволяє користувачам творів, якщо вони дотримують ці критерії, принаймні некомерційних, копіювати твір; поширювати його; показувати або виконувати його публічно; робити цифрові публічні уявлення його (наприклад, вебкастинг); переводити твір в інший формат як точну копію.

Кожна ліцензія діє по всьому світу; триває протягом терміну авторських прав на твір; є невідкличною. 6 сучасних ліцензій упорядковані як на офіційному сайті [15] зверху вниз, у міру збільшення накладаються обмеження на право користування, отже, вгорі найбільш дозвольна ліцензія, а внизу найбільш заборонна. Умови ліцензій є неформальними, в них легко розібратися неспеціалістам. Творець Creative Commons, Лоуренс Лессиг, називає їх «human readable» (з англ. – «зрозумілі людині»). Але вони не мають юридичної сили, тому для кожної з них сформульовано коректні формулювання в рамках місцевого законодавства, за висловом Лессига, «lawyer readable» (з англ. – «зрозумілі юристові»). Отже, система ліцензій зручна і для користувачів, і для юристів. Зараз ліцензії Creative Commons адаптовані більше ніж для 53 країн. Відповідно до критеріїв визначення вільних творів культури, ліцензії Creative Commons можна розділити на вільні ліцензії та невольні. Ліцензії, що відповідають визначенню, позначені відповідним значком на офіційному сайті creativecommons.org.

Твори під невірними ліцензіями не підходять під визначення вільних творів культури [23]. Вони не надають користувачам необхідного мінімуму свобод та обмежують людей у речах, які неприпустимі для вільної ліцензії.

На сайті проекту GNU Фонду вільного програмного забезпечення ліцензії CC-BY і CC-BY-SA також описані як вільні: «Вільна ліцензія, яка добре підійде для мистецьких і розважальних творів та освітніх робіт» [30]. Останніми роками число творів, доступних за вільними ліцензіями Creative Commons, а також як суспільне надбання, зростає до 40% від загального обсягу CC-творів, тоді як у перші роки існування проекту вільними були тільки 20% творів [5].

1. CC Attribution (скорочено CC-BY). Ліцензія «Із зазначенням авторства». Принцип ліцензії – «робіть із моїм твором усе що завгодно, тільки вказуйте моє авторство». Ця ліцензія дозволяє іншим поширювати, переробляти, виправляти й розвивати твір навіть у комерційних цілях за умови зазначення автора твору. Це найбільш вільна ліцензія з погляду того, що можуть робити з твором користувачі. Ця ліцензія є так званою пермісивною ліцензією, аналогічна таким пермісивним ліцензіям вільного програмного забезпечення, як BSD, MIT, Apache. Відповідно, до цієї ліцензії також застосовується широко відома суперечка «BSD проти GPL»: «Яка ліцензія краща – пермісивна або копілефтна?» Ліцензія CC Attribution не вимагає від похідного твору бути вільним (на відміну від копілефтної ліцензії Attribution – Share Alike). Ця ліцензія відображає точку зору, що свобода повинна полягати в тому числі й у тому, щоб робити невірні твори на основі вільного, тобто «закривати» твори. Часто ліцензію CC Attribution вибирають ті, кому абсолютно однаково, що інші люди будуть робити з його твором, аби вказували авторство [9].

На думку бізнесу, твори під CC Attribution ідеально підходять для

того, щоб узяти твір, створений іншими людьми, внести лише незначною мірою зміни й так зробити на його основі похідну роботу, яка буде повною інтелектуальною власністю компанії та використовуватися в комерційних цілях цією компанією. Така похідна робота може бути «закритою», за неї можна буде брати гроші, тоді як інші не матимуть прав поширювати цей твір (твір зможе поширювати тільки компанія-виробник і, наприклад, тільки за гроші) [13]. За своїм духом, розповсюдження твору за пермісивними ліцензіями CC Attribution схоже з передачею твору в суспільне надбання. На сайті проекту GNU Фонду вільного програмного забезпечення ліцензія описана як «некопілефтна вільна ліцензія, яка добре підійде для мистецьких і розважальних творів та освітніх робіт». Фонд просить не використовувати її для програмного забезпечення або документації, так як вона несумісна з GNU GPL і GNU FDL [30]. Із цієї ліцензії доступні частина медіафайлів Вікісховища, частина музики Jamendo, частина зображень Flickr, ВікіНовини, Приватний Кореспондент, матеріали з Публічної наукової бібліотеки (PLOS), весь уміст сайтів президентів Росії та США.

2. CC Attribution – Share Alike (скорочено CC-BY-SA). Ліцензія «Із зазначенням авторства – зі збереженням умов». Ця ліцензія є найпопулярнішою, що вирвалася в лідери в липні 2009 року [29]. Вона дозволяє іншим переробляти, виправляти й розвивати твір навіть у комерційних цілях за умови вказівки авторства та ліцензування похідних робіт на аналогічних умовах. Ця ліцензія є копілефт-ліцензією. Усі нові твори, основані на ліцензованому під нею, будуть мати аналогічну ліцензію, тому всі похідні буде дозволено змінювати й використовувати в комерційних цілях.

Базові умови ліцензії Attribution – Share Alike (вказівка авторства й копілефт, дозвіл змінювати контент тощо)

збігаються з умовами аналогічної ліцензії GNU FDL (тільки якщо у творі не заявлені незмінні розділи та помішаються на першій та останній обкладинці тексти), тому вони дуже схожі, проте несумісні.

Ця ліцензія схожа на копілефтну ліцензію GNU GPL – аналог у світі вільного програмного забезпечення. Ліцензія CC Attribution – Share Alike вимагає від похідного твору бути вільним (на відміну від пермісивної ліцензії Attribution). Ця ліцензія відображає точку зору, що твори повинні бути вільними й породжувати інші вільні твори, ліцензія не дає робити невірні твори на основі вільного, тобто «закривати» твори (ліцензія CC Attribution – ShareAlike має на увазі таке: «Якщо я зробив мій твір вільним, то твори на його основі теж повинні бути вільними»). Отже, твори залишаються доступними для суспільства, їх можна використовувати для поліпшення вихідного твору. Часто CC Attribution ліцензію – ShareAlike вибирають ті, яким зовсім не байдуже, що інші люди будуть робити з його твором [9].

Ліцензія CC Attribution – Share Alike не дає будь-кому зробити монопольний доступ до твору. Ця ліцензія зрівнює шанси всіх користувачів і дає рівні можливості доступу до твору [13]. У документі «Як вибрати ліцензію для вашого власного твору?» рекомендується для творів для практичного використання, які можуть включатися в програмне забезпечення (наприклад, іконки, графіка, шрифти, географічні дані), використовувати ліцензію Creative Commons Attribution-ShareAlike, якщо неможливо використовувати ліцензію на вже наявний проект, якому може знадобитися твір [4].

3. CC Attribution – No Derivative Works (скорочено CC-BY-ND). Ліцензія «Із зазначенням авторства – Без похідних». Ця ліцензія дозволяє вільно поширювати твір як на комерційній, так некомерційній основі, при

цьому робота повинна залишатися незмінною й обов'язково має вказуватися авторство. На сайті проекту GNU Фонду вільного програмного забезпечення ліцензія описана під заголовком: «Твори, які висловлюють чийсь думки-спогади, редакційні статті тощо, слугуй принципово іншій меті, ніж твори для практичного використання на зразок програмного забезпечення й документації. Через це ми думаємо, що вони надають отримувачам інший набір дозволів: тільки дозвіл копіювати й поширювати твір дослівно. Річард Столлман часто це обговорює в промовах. Оскільки дуже багато ліцензій відповідають цим критеріям, ми не можемо перерахувати їх ус. Ми рекомендуємо її для аудіо- або відеотворів, що поширюють думки» [30]. Ця ліцензія забороняє переклад твору іншою мовою. Із цієї ліцензії доступні частина зображень Flickr, частина музики Jamendo, сайти Фонду вільного програмного забезпечення (в тому числі проекту GNU).

4. CC Attribution – Noncommercial (скорочено CC-BY-NC). Ліцензія «Із зазначенням авторства – Некомерційна». Ця ліцензія дозволяє іншим переробляти, виправляти й розвивати твір на некомерційній основі, і, хоча для похідних робіт зберігаються вимоги вказівки авторів і некомерційного використання, не потрібно надання третім особам аналогічних прав на похідні від неї. Із цієї ліцензії доступні частина зображень Flickr, книги «Вільна культура» і «Ремікс» Лоуренса Лессига.

5. CC Attribution – Noncommercial – Share Alike (скорочено CC-BY-NC-SA). Ліцензія «Із зазначенням авторства – Некомерційна – Зі збереженням умов» Ця ліцензія була найпопулярнішою в ранній період Creative Commons, але потім поступилася лідерством більш вільної ліцензії BY-SA [29]. Вона дозволяє іншим переробляти, виправляти й розвивати твір на некомерційній основі до тих пір, поки вони згадують оригінальне авторство та ліцензують

похідні роботи на аналогічних ліцензійних умовах. Користувачі можуть не тільки отримувати й поширювати твір на умовах, ідентичних цій ліцензії («by-nc-sa»), а й перекладати, створювати інші похідні роботи, основані на цьому творі. Усі нові твори, основані на цьому, будуть мати одні й ті самі ліцензії, тому всі похідні роботи також будуть мати некомерційний характер.

6. CC Attribution – Noncommercial – No Derivative Works (скорочено CC-BY-NC-ND). Ліцензія «Із зазначенням авторства – Некомерційна – Без похідних». Ця ліцензія має найбільші обмеження серед шести основних ліцензій, які дозволяють вільне розповсюдження твору. Цю ліцензію часто називають ліцензією «безкоштовної реклами», оскільки вона дозволяє іншим отримувати й поширювати твір до тих пір, поки вони згадують автора та посилаються на нього, але вони не можуть ні в якому разі змінювати твір і використовувати його в комерційних цілях. Деякі вважають, що ця ліцензія краща, ніж CC BY-NC і CC BY-NC-SA, які забороняють тільки комерційне використання, так як її використання не призводить до експоненціального зростання числа невільних творів, з правовласниками яких неможливо зв'язатися [24]. Із цієї ліцензії доступні частина музики Jamendo, Star Wreck, подкаст Радіо-Т. Усі 6 поточних основних ліцензій Creative Commons вимагають указки інформації про автора, що може бути незручно з творами, прямо або побічно основаними на великій кількості інших творів [28].

Крім ліцензій, CC передбачає певні інструменти:

1. CC0 (CC Zero) – універсальний, що діє в усьому світі, інструмент для відмови від своїх авторських прав і передачі твору в суспільне надбання. Скористатися ним може тільки власник авторських прав. На відміну від ліцензій Creative Commons, CC0 можна застосовувати до програм-

ного забезпечення. У разі бажання автора передати роботу в суспільне надбання цей інструмент рекомендує використовувати Фонд СПО: «CC0 – передача в суспільне надбання від Creative Commons. Твір, випущений за CC0, передано в суспільне надбання максимальною мірою, дозволеною законом. Якщо це неможливо з будь-якої причини, CC0 також надає просту пермісивну ліцензію як запасний варіант. І твори для суспільного надбання, і проста ліцензія, що надається CC0, сумісні з GNU GPL. Якщо ви хочете передати ваш твір у суспільне надбання, ми рекомендуємо вам використовувати CC0» [28]. Також CC0 можна застосовувати до баз даних. CC0 замінив собою аналогічний інструмент «Copyright-Only Dedication (based on United States law) or Public Domain Certification», який списаний, так як діяв тільки на території США.

2. Public Domain Mark – спеціальна мітка, яка ставиться на чужі твори, котрі перебувають у суспільному надбанні. Потім твори можна буде знайти через спеціальні пошукові системи, наприклад, розширений пошук Google. Критика прихильників вільного програмного забезпечення найчастіше відзначає відсутність базової системи вимог ліцензії. Наприклад, різні ліцензії Creative Commons можуть дозволяти чи не дозволяти комерційне використання контенту і створення похідних робіт, але Creative Commons підтримує всі такі ліцензії рівним чином як більш бажані щодо чистого «Усі права збережені». Серед ліцензій раніше пропонувалася така, яка давала різні права залежно від того, чи є країна, що розвивається, і така, яка забороняла будь-яке поширення роботи за відсутності змін [16].

При цьому назви всіх ліцензій починаються з «Creative Commons», через що деякі користувачі й навіть правовласники вважають, що існує одна ліцензія «Creative Commons» [11],

і випускають свої роботи нібито під цією неіснуючою ліцензією. Багато при цьому мають на увазі невільну CC BY-NC-SA або CC BY-NC-ND [24]. Деякі при цьому прирівнюють «Creative Commons» до «Open Source» і вільних творів. Проблема посилюється тим, що Creative Commons раніше пропонувала серед інших кнопок для вказівки ліцензії кнопку, на якій конкретна ліцензія не вказана: у разі її використання ліцензію зазвичай вказують тільки у вигляді посилання на неї на сайті CC. Одним із кроків до вирішення цієї проблеми було додавання в лютому 2008 року на сторінки ліцензій, роботи під якими підходять під визначення вільного твору культури, спеціального «друку» [23]. Ніяких приміток на сторінках невільних ліцензій не ставилося, як і на сторінці вибору ліцензії, однак у 2012 році в них інший колір фону заголовка. У липні 2012 року запровадила нова сторінка вибору ліцензії, яка вказує на вільність або скованість обраної ліцензії [21].

Іноді автори, які насправді не збираються використовувати свої роботи в комерційних цілях, про всяк випадок забороняють комерційне використання (тобто, за визначенням у ліцензіях CC, використання з метою отримання грошової вигоди незалежно від її розміру), що робить ці роботи несумісними з вільними, при цьому значно обмежуючи їх використання на все той же термін у декілька десятків років з дня смерті автора [26]. 18 вересня 2008 року Creative Commons почало дослідження відмінностей між комерційним і некомерційним використанням робіт, щоб мати можливість краще пояснити авторам, що означає заборона або дозвіл комерційного використання [18]. Багато авторів, які публікують роботи, не до кінця розуміють різницю між комерційним і некомерційним використанням творів, що може викликати труднощі в людей, які повторно використовують твори

[27]. Річард Столлман зазначає, що випуск творів під CC BY-NC або CC BY-NC-SA потенційно призводить до експоненціального зростання числа невільних творів з недоступним правовласником [24].

Прихильники сучасної системи копірайту стверджують, що Creative Commons забирають у творців їхні права (хоча в дійсності творці самі відмовляються від частини своїх прав на твори, користуватися Creative Commons ніхто не примушує). Також деякі стверджують, що Creative Commons підривають сучасну систему копірайту; вони звинувачують тих, хто дозволяє відносно вільне використання своїх робіт, у несправедливому, на їхню думку, зниженні прибутку в тих, хто цього не робить.

Ліцензії Creative Commons застосовуються в культурі, освіті, науці, урядах і державних організаціях, музичних спільнотах, у звукозаписних компаніях. Creative Commons використовує широкий спектр інтернет-проектів, від державних (сайт президента Росії, сайти прем'єр-міністра й уряду Росії, сайт президента США), наукової літератури (InTech), енциклопедичних (Вікіпедія), картографічних (Wikimapia), сайтів наукових рецензованих журналів (ряд, що видається Public Library of Science тощо), сайтів відкритих баз даних до сайтів із музикою (Jamendo), фотографіями (Flickr), відео (YouTube) і коміксами (xkcd), а також офлайн-проектів на кшталт дизайну автомобіля або комп'ютерної плати. У всьому світі, за найскромнішими, оцінками станом на грудень 2010 року за різними ліцензіями Creative Commons поширюється більше ніж 400 мільйонів творів (причому в них частка вільного контенту весь час збільшується й досягла 40%) [22]. Пошук ліцензованого контенту здійснює розширений пошук Google. Користувачам ліцензії Creative Commons дають контент, який можна легально використовувати (наприклад, блогерам більше не потрібно під час розміщення картинки в себе пору-

шувати авторські права, а закладам харчування й іншим компаніям не треба платити за музику товариствам з колективного управління авторськими правами).

Ключові слова: авторське право, вільні ліцензії, ліцензії Creative Commons, інструменти Creative Commons.

У статті проаналізовано вільні ліцензії Creative Commons. Розглянуто концепцію вільних ліцензій як прояв руху вільної культури. Вивчено основи дії ліцензій Creative Commons у системі авторського права.

В статті проаналізовані свободні ліцензії Creative Commons. Розглянуто концепцію свободних ліцензій як проявлення руху вільної культури. Вивчено основи дії ліцензій Creative Commons у системі авторського права.

In the article the free licenses of Creative Commons are analyzed. The concept of free licenses is considered as a manifestation of the movement of free culture. The basis for the validity of Creative Commons licenses in the copyright system are studied.

Література

1. Большой юридический словарь / под ред. А.Я. Сухарева, В.Е. Крутских. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : ИНФРА-М, 2004.
2. Зенин И.А., Мешкова К.М. Свободная лицензия в сети Интернет. Информационное право. 2011. № 4. С. 8–13
3. Исследуйте лицензии Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/choose/>.
4. Как выбрать лицензию для своей собственной работы. URL: <http://www.gnu.org/licenses/license-recommendations.html>.
5. Книга с историями успеха пользователей лицензий Creative Commons. URL: <http://www.opennet.ru/opennews/art.shtml?num=30999>.
6. Крысин Л.П. Толковый словарь иноязычных слов. Москва : Рус. яз., 1998.
7. Лессиг Л. Свободная культура / пер. с англ. Москва : Прагматика культуры, 2007.

8. Липчик Д. Авторское право и смежные права / пер. с фр. ; предисл. М. Федотова. Москва : Ладомир ; Издательство ЮНЕСКО, 2002.

9. Мир лицензий: разбираемся с лицензиями BSD. URL: <https://habrahabr.ru/post/284394/>.

10. Проблемы применения лицензии Creative Commons к юридической системе Украины. URL: <http://ru.iite.unesco.org/news/387945/>.

11. Различные лицензии и комментарии к ним Free Software Foundation. URL: <http://www.gnu.org/licenses/license-list.html>.

12. Соболев И.А. Свободные лицензии в авторском праве России : монография. Москва : ЗАО Юстицинформ, 2014. 196 с.

13. Сравнение лицензий GPL и BSD. URL: <http://liberatum.ru/page/sraopnenie-litsenzii-gpl-i-bsd>.

14. Чи працюють в Україні вільні публічні ліцензії? URL: <http://glass-prisoner.livejournal.com/4233.html>.

15. About The Licenses. Creative Commons. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Лицензии_и_инструменты_Creative_Commons.

16. Benjamin Mako Hill. Towards a Standard of Freedom: Creative Commons and the Free Software Movement. URL: https://mako.cc/writing/toward_a_standard_of_freedom.html.

17. CC Affiliate Network. CC Wiki. URL: https://wiki.creativecommons.org/wiki/CC_Affiliate_Network.

18. Creative Commons Launches Study of «Noncommercial Use»? Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/2008/09/18/creative-commons-launches-study-of-noncommercial-use-2/>.

19. Frequently Asked Questions. CC Wiki URL: https://creativecommons.org/faq/#How_do_I_properly_attribute_a_Creative_Commons_licensed_work.3F.

20. History. Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/about/history/>.

21. Jonathan Palecek. New Creative Commons License Chooser. Блог Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/2012/07/31/new-creative-commons-license-chooser/>.

22. Metrics. URL: <https://wiki.creativecommons.org/wiki/Metrics>.

23. Mike Linksvayer. Approved for Free Cultural Works. Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/2008/02/20/approved-for-free-cultural-works/>.

24. Richard Stallman. *On-line education is using a flawed Creative Commons license.* URL: <http://stallman.org/articles/online-education.html>.
25. Stallman R. *On Selling Exceptions to the GNU GPL.* GNU. URL: <http://www.gnu.org/philosophy/selling-exceptions.en.html>.
26. *The Case for Free Use: Reasons Not to Use a Creative Commons – NC License. Definition of Free Cultural Works.* URL: <http://freedomdefined.org/Licenses/NC>.
27. *The Danger of Using Creative Commons Flickr Photos in Presentations.* URL: <https://librarianbyday.net/2013/01/27/the-danger-of-using-creative-commons-flickr-photos-in-presentations/>.
28. *The Limits of Attribution.* Nina Paley's Blog. URL: <http://blog.ninapaley.com/2010/03/04/the-limits-of-attribution/>.
29. *The Power of Open: over 400 million CC-licensed works, with increasing freedom.* Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/2011/06/27/the-power-of-open-over-400-million-cc-licensed-works-with-increasing-freedom/>.
30. *Various Licenses and Comments about Them.* GNU Project – Free Software Foundation (FSF). URL: <http://www.gnu.org/licenses/license-list.html#which-cc>.

